HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואין להן מחשבה אמר ליה מחשבה גרידתא לא קא מיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה [א]מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו [א]כגון דהוה קיימא עולה בדרום ואתיוה בצפון ושחטה מאי מדאתייא בצפון ושחט איכוין לה או דילמא מקום הוא דלא איתרמי ליה הא נמי אמרה רבי יוחנן חדא זימנא דתנן [ב][ב]המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינן בכי יותן ואם נתכוין לכך הרי הן בכי יותן העלום חרש שוטה וקטן אף על פי שנתכוונו לכך אינן בכי יותן מפני שיש להן מעשה ואין להן מחשבה וא"ר יוחנן [ג]ל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן הרי זה בכי יותן הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן רב נחמן בר יצחק מתני הכי א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן קטן יש לו מעשה או אין לו מעשה אמר ליה רבי אמי ותיבעי ליה מחשבה מאי שנא מחשבה דלא קא מיבעיא ליה דתנן אין להן מחשבה מעשה נמי לא תיבעי ליה דתנן יש להן מעשה הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן ופשיט [ד]יש להן מעשה ואפילו מדאורייתא [ה]אין להן מחשבה ואפי' מדרבנן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו [ו]מדרבנן יש לו בעא מיניה שמואל מרב הונא [ג][ז]מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר [1] ושחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר אמר לו זו בידינו היא לעכב מנין [ד](ת"ל) [2] לרצונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו: **מתני'** [ח]שחיטת עובד כוכבים[ה] [ו]נבלה ומטמאה במשא: **גמ'** נבלה אין איסור הנאה לא מאן תנא א"ר חייא ברבי אבא א"ר יוחנן דלא כרבי אליעזר דאי ר"א [ז]האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים רבי אמי אמר הכי קתני שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים תנינא להא דת"ר שחיטת מין לעבודת כוכבים פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין פירותיו טבלין וי"א אף בניו

ואין להן מחשבה. כגון מלא לקליפת אגוז כמו שהיה[ח] וחשיב עליה למוד או אפילו מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי[א] ואם בן דעת חשב עליהן טמאין במחשבה דתנן (כלים פכ"ה מ"ט) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה: **מחשבה גרידא לא קא מבעיא ליה.** דשמיע ליה הא: **מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו.** לפי ראות עינינו אבל אין אנו יודעין אם עשה מעשה זה לשם מחשבה זו: **ואתיוה לצפון.** ולא אמר על שם כך אני מוליכה לשם לפי שאינה כשרה בדרום: **או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה.** לא נראה בעיניו מקום הראשון[ב]: **מפני הכנימה.** כוצונ"ש שבפולים ועדשים כמו ותהי הכנם (שמות ח): **אינן בכי יותן.** דלא ניחא ליה בהאי טל ולא הוה הכשר להורידן לידי טומאתן אם יגע בהם שרץ לאחר זמן דבעינן כי יותן דומיא דכי יתן[ט] דניחא ליה[י]: **ואם נתכוון לכך.** בין בשעת העלאה ובין לאחר מכאן קודם שינגב הטל מעליהם: **הרי הן בכי יותן.** דהכי (א) אמרינן בדוכתא אחריתי[כ] עודהו הטל עליהן ושמח הרי הן בכי יותן ואע"פ שלא נתכוון קודם לכן אלא כשראה שמח: **העלום חש"ו.** מפני הכנימה: **אע"פ שנתכוון לכך.** לאחר[ג] שירד הטל עליהם: **אינן בכי יותן.** שאין מחשבתם מחשבה והכשר במחשבה תלוי והאי מעשה (ב) דעלייה לאו מעשה הוא דמפני הכנימה העלום: **לא שנו.** [ד]דאפילו נתכוונו לא הויא כוונה: **אלא שלא היפך בהן.** לאחר שירד הטל עליהם מצד זה כדי שיפול עליהם מצד אחר: **אבל היפך בהן.** דמעשיו מוכיחין [ה]אע"פ שלא פירש מחשבתו הואיל וניכר שדעתו לכך הרי הן בכי יותן דאי בשפירש מחשבתו בשעת מעשה לא איצטריך רבי יוחנן לאשמועינן דהא בהדיא תנן דיש להן מעשה: **הכי קא מיבעיא דאורייתא או דרבנן.** הא דאמרינן [ו]ושמעתי מרבותי דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הויא מחשבה כאילו פירשה בשעת מעשה: **דאורייתא היא.** וסמכינן עלה אפילו לקולא כגון בעיין דלעיל בהביא עולה מדרום לצפון[ז] ומכשרי: **או דרבנן.** היא וחומרא בעלמא הוא דאמור רבנן ניהוי מעשה וכי היפך בהן ניהוי הכשר אבל מדאורייתא לא הוי מעשה וגבי עולה דקולא הוא לא אמרו כן שלא אמרו חכמים דבריהם להקל מדברי תורה דנמצאו עוקרין אלא להחמיר ולעשות סייג: **יש להן מעשה.** אם עשו מעשה מוכיח על מחשבתן ופירשו שעל דעת כן עושים וכדפרשינן לעיל[ל] שהביא עולה לצפון ופירש שמפני שדרום פסול לה הוא מביאה לצפון: **ותיבעי ליה מחשבה.** שחיטה גרידתא ופירש לשם עולה ושחיטה לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיטות שוות: **הכי קא מיבעיא ליה.** הא דתנן (כלים פי"ז מט"ו) גבי חקיקת אלון ורמון יש להם מעשה: **דאורייתא היא.** וסמכינן עלה גבי שחיטת עולה ומכשרינן[ח]: **או דלמא דרבנן הוא.** וחומרא הוא דאחמור רבנן לשוויה כלי ליטמא אבל גבי עולה דקולא הוא לא: **מדרבנן יש לו.** ולחומרא [ט]גבי היפך בהם דהכשירן: **מדאורייתא אין לו.** וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכינן עלה: **מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול.** כלומר מנין למתעסק שפסול בקדשים כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוון לשום שחיטה א] אבל נתכוון לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה: **זו בידינו היא.** מקרא זה הייתי יודע ומכאן אנו למדים שמצוה להתכוון ואני שאלתי לעכב מנין שאם לא נתכוון יהא פסול: **לרצונכם תזבחוהו.** שנה עליו הכתוב לעכב: **מתני' שחיטת עובד כוכבים**[מ]. אפילו כהלכתה ואחרים רואין אותו: **ומטמאה במשא.** בגמרא [ע"ב] פריך פשיטא: **גמ' הא אמר.** לקמן בהשוחט (לח:) דאפי' שחטה ישראל לצורך עובד כוכבים אסורה בהנאה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: **ר' אמי מתני הכי שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים.** במין ישראל קא איירי. והך דוקיא דמתניתין הכי דייק מינה ולסיועי לתנא דברייתא ורבי אמי לא פליג אדרבי חייא דודאי מתניתין דלא כרבי אליעזר אלא לא אצטריך ליה למידק דממילא שמעינן לה דמדקרי ליה נבלה ש"מ מותרת בהנאה: **תנינא להא דת"ר.** וש"מ דהלכתא כברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין: **שחיטת מין.** דישראל וכ"ש דעובד כוכבים והא מתניתין מיהא בישראל קיימא מדקאמר פירותיו טבלים ובניו ממזרים: בסדר זרעים שנינו אומר היה רבי אליעזר פת כותי כבשר חזיר במסכת שביעית (פ"ח מ"י): **ספריו.** תורה נביאים וכתובים שכתבן מין: **כספרי קוסמין.** נביאי הבעל דלשם עבודת כוכבים [י]כתבו והכי נמי אמרינן במסכת גיטין (דף מה:) ספר תורה שכתבו מין ישרף:

בניו

חרש שוטה וקטן כו' פריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה וקטן כו' וקצת תימה מה מקשה דבתחלת סוגיא דריש מקראי דאין תרומתן תרומה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לעובד כוכבים מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש שוטה (וקטן) ושמא אסמכתא בעלמא היא ומתרץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ושאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פירוש כיון שעיקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו והדר פריך רבי יוסי קומי דשמואל והרי גיטין שאין כתוב [יא]בו מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דתנינא הכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש פקח עומד על גביו כו' מתרץ תמן זה כותב וזה מגרש הכא הוא החושב והוא התורם ותימה לר"י שבא לתרץ מגט אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט אההיא דקטן יש לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול עומד על גביו [נ](ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו):

בעא מיניה שמואל מרב הונא. משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכן בריש גיטין (דף ה.) ובפ' יש בערכין (ערכין טז:) הוו יתבי רב הונא וחייא בר רב קמי שמואל משמע כתלמיד היושב לפני רבו ובפרק קמא דגיטין (דף יא:) יתיב רב הונא קמי רבי ירמיה ורבי ירמיה חבירו של רבי זירא הוה כדמוכח בנדה (דף כג.) בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא גחך ורבי זירא תלמידו של רב יהודה דהוה [ס]משתמיט מיניה למיסק לארעא דישראל ורב יהודה תלמידו של רב ושמואל והיה קורא רבי ירמיה לרב הונא דרדקי (גיטין דף יא:) ויש לומר דתרי רב הונא הוו ומיהו ההוא דערכין (דף טז:) על כרחך תלמידו של רב הוה כדמוכח התם:

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול. פירש בקונטרס מתעסק בסכין להגביהו ולזרוק אותו וקשה דבכה"ג אפילו בחולין פסול לרבנן אפילו מתכוין לחתיכה כגון לנעלה בכותל כדמוכח בפרק ב' (לקמן לא.) עד שיתכוין לחתיכת סימנין ונראה דהאי מתעסק בקדשים היינו דמתכוין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון של קדשים שסבור שהוא חולין ושחטו דפסול מטעם מתעסק כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ב"ש (דף מו:) דמשום חולין פסולה ותרוייהו מושחט את בן הבקר נפקא[ע]: **פיתן פת כותי.** בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) יש דעזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק נידו אותן בשלש מאות כהנים ובשלש מאות תינוקות ובשלש מאות ספרי תורה והיו תוקעין והלוים משוררים ומסיימים בה מכאן אמרו כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר[פ]:

נכרים

מסורת הש"ס

א) [נדה יט.], ב) מכשירין פ"ו מ"א, ג) לקמן לח: זבחים מז. מנחות קי., ד) [נ"ל אמר ליה וכ"א נכרי, וכן להלן], ה) [בס"א: נכרי, וכן להלן], ו) [הטעם מבואר בתוס' לעיל ג: ד"ה קסבר כותים וכו'], ז) לקמן לח: קטן: [גיטין מה: ע"ז לב: ע"ש], ח) [שבת. יעב"ץ], ט) [ויקרא יא], י) [קידושין נט:], כ) [ב"מ כב.], ל) [יב: ד"ה אמר ליה], מ) בס"א: נכרי, וכן להלן, נ) רש"א ועיין רש"א ורמ"מ, ס) [שבת מא.], ע) [וע"ע תוס' זבחים מז. ד"ה מנין], פ) [ועיין היטב תוס' לעיל ד. ד"ה מלת ועיין תוס' גיטין יז. ותוס' קדושין מו.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי הן וכו' אמרינן. נ"ב עיין פ' אלו מציאות דף כב: (ב) ד"ה אינן בכי וכו' והאי מעשה דהעלאה לאו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול וכו' אבל נתכוון לשום שחיטה בעלמא כשר. נ"ב עיין ראש יוסף לפר"מ:

מוסף רש"י

למתעסק בקדשים. שוחט קדשים ולא בכוונה אלא כמתעסק בדברים אחרים (זבחים מז.). או: מתעסק בסכין לחתוך דבר אחר ושחט בהמת קדשים (מנחות קי.). **זו בידינו היא.** למצוה לכוין דעתו (שם) ראיה זאת כבר ידענו אותה ומיהו מצוה הוא דנפקא לן ולא עיכוב (זבחים שם).

רבינו גרשום

אמר ליה מחשבה גרידתא לא מבעיא לך דודאי אין מחשבתו מחשבה: ואתיה לצפון ושחטה כלומ' ששחיטתן בצפון עכשיו מדאתייה לצפון איכווני איכוון ליה כלומר לשום עולה שדינה לישחוט בצפון: או דילמא מקום דלא איתרמי ליה בדרום ומשום הכי אתייה לצפון ולא חשובה עולה: הא נמי אמרה חדא זימנא למה למימר פעם אחרת. מפני הכנימה כלומר שרוצה לשוטחן שהיו מרקיבין ושוטחן לייבשן שישלוט בהן הרוח וירד עליהן טל אינו בכי יותן כלומר לא נתכוון לטל ואנן בעינן לדעת. ואם נתכוון לכך הרי זה בכי יותן. כלומר אם נתכוון לטל (ומוכשר) [הוכשר]. ואם נגע בהן שרץ טמאין דדמו כמו שנותן עליהן ממש. העלום לאלו חש"ו וכו': לא שנו דאינו בכי יותן אלא שלא היפך בהן בשעת הטל דלא גלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהם שלא היתה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אבל היפך עליהן דעשו מעשה עכשיו יש מחשבתו נכרת מתוך מעשיו דגלו דעתיהו

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צב ב ג מיי' פי"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג:

צג ד ה ו מיי' שם ופ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צד ז מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ג:

צה ח מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה י ופ"ד מהלכות שחיטה הלכה יא טוש"ע י"ד סימן ב סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה
2. וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַייָ לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ: ויקרא יט ה

לעזי רש"י

כוצונ"ש [קוצונ"ש]. חרקים קטנים.

שיטה מקובצת

א] מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי אין יורדין לתורת כלי ואם בן דעת חשב: ב] לא נראה בעיניו מקום הראשון פנוי הס"ד: ג] אע"פ שנתכוון לכך לאחר העלאה הס"ד ומה"ד אינן בכי יותן: ד] לא שנו הא דקתני דאפילו נתכוונו: ה] מוכיחין ואע"פ שלא פירש: ו] הא דאמרינן ששמעתי: ז] עולה מדרו' לצפון דקולא [הוא] ומכשרינן (או דרבנן): ח] גבי שחיטת עולה ומכשרינן ליה: ט] ולחומרא כגון גבי היפך: י] דלשם עבודת כוכבים כותבין וה"נ: יא] והרי גיטין שאין כתוב בהן מחשבה:

רבינו גרשום (המשך)

דניחא להו בטל שעליהן: זו לא צריך ליבעי לך. ודאי זו א) לא קא מבעיא ליה (הא) כי קא מבעיא ליה דאורייתא או דרבנן כלומר [הא] דיש להן מעשה דאורייתא או דרבנן. מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו כלומר כגון שהעלה פירותיו לגג מפני הכנימה והיפך בהן: מנין למתעסק בקדשים שפסול. כלומר שנתכוון לחתוך שום דבר ושחט בקדשים חטאת או עולה אינו כשר עד שיתכוין לשחיטה שנא' ושחט את בן הבקר וגו'. אמר לו זו בידינו שחיטת קדשים צריכי כונה אלא לעכב שפסולין הם כיון דלא מכוין לשום שחיטה מנלן: ת"ל לרצונכם [תזבחוהו] לדעתכם זבוחו שאם חייב חטאת או אשם או עולה אין מקריבין אותו בע"כ אלא מכין אותו עד שיאמר רוצה אני: דלא כר' אליעזר דאי כר' אליעזר האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כלומר דאסור אפי' בהנאה הכי קתני מתניתין שחיטת נכרי וכו' הא דמין לעבודת כוכבים כלומר ישראל משום

א) נראה דגי' רבינו היה בגמרא זו לא קמבעי ליה כי קמבעי ליה לדאורייתא וכו'.